

Sveriges Jordägareförbund yttrande över förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur

Åtgärder i jordbruksekosystemet

Förbundets övergripande inspel:

- Alla åtgärder måste vara frivilliga och inte leda till efterföljande villkor om biotopskydd och liknande begränsningar i markanvändning.
- Förslag och åtgärder ska inte riktas särskilt mot mindre markägare/lantbruksföretag – fokus ska ligga på åtgärderna som ska vara tillgängliga för alla att söka.
- Inte ta medel från CAP som inte främjar produktion och är attraktiva för lantbruket.
- Vi vill inte se kartläggningar av värdefulla biotoper, naturmiljöer, naturvärden och verksamhet enligt förslagen. All form, av kartläggning på privat mark ska endast ske efter markägarens medgivande.
- Förslagen kommer öka lantbrukets administration – både företag och myndigheter – utgå därför i högre grad utifrån befintliga ersättningar och åtgärder.
- Inte genomföra åtgärder som tar jordbruksmark ur produktion.
- Lägg inte in ökade krav på åtaganden mot mål i naturrestaureringsförordningen (NRF) i grundvillkoren.
- Tydligare synliggöra och tillgodoräkna nyttan av befintliga miljö- och klimatåtgärder, både inom CAP och utanför, för återrapportering för åtgärder som bidrar till mål i NRF.
- Målkonflikter måste tydliggöras och realistiska förslag till finansiering tydligare presenteras.
- Staten måste ta ansvar för ett större åtagande av åtgärder på sina marker vilket måste framgå i underlaget.
- Ta bort förslag om omprövning av tillståndskrav för dikning och vattenverksamhet

Övergripande förslag:

- Öka ersättningsnivåerna på nötkreatursstödet och djurvelfärd till får (evt mjölkkor)
- Utöka de geografiska områdena och höj ersättningsnivån för:
  - Fånggröda
  - Mellangröda
  - Vårbearbetning
  - Skydds zoner – utöka området även till slättbygd
- Höj ersättningsnivåer på:
  - Ett-åriga miljöåtgärder
    - Precisionsjordbruk
  - Betesmarker och slåtteräng med särskilda värden
- Öka ersättningsnivå till rovdjursavvisande stängsel (RAS) från 50 kr/m till 90 kr/m.
- Öka budget viltskadeanslaget till 70 milj/år.
- Tillräckligt med stöd till våtmarker – tillåt multifunktionella våtmarker – inför enklare villkor

Sveriges Jordägareförbunds yttrande över Jordbruksverkets förslag att restaurera natur

Jordbruksekosystem

Jordbruk ska finnas i hela landet	
Föreslagna åtgärder	
1. Bromsa nedläggning av jordbruk	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Förslaget hindrar inte nedläggning av jordbruk – dagens CAP-system är det mest rättvisa med lika stort gårdsstöd samt kompstöd för varierande geografiska förutsättningar. - Nej till fördelning av medel till små företag och takbelopp inom CAP. - Ej högre gårdsstöd till flikiga fält. - Fokus ska ligga på den värdeskapande åtgärden – inte storlek på lantbruksföretag.
2. Beakta naturrestaureringsförordningen i pågående arbete med generationsskifte i lantbruket	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Generationsskifte kräver kapital och lönsamma företag. - Vad innebär ”samordningsvinster” med att kombinera generationsskifte med målsättningarna i naturrestaureringsförordningen?
3. Inför ett statligt subventionerat avbytarsystem till djurgårdar som håller betesdjur inom svenskt lantbruk	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag - men vilka kriterier gäller för ”mindre” lantbruk? - Endast med nationella medel – inte CAP. - Hur skulle åtgärden kunna finansieras med naturkrediter?

Förbättrade kunskapsunderlag som verktyg för att genomföra förordningen	
Övergripande negativa till införandet av nya och omfattande inventeringar på privat mark. Använd och utgå ifrån de metoder och data som redan finns.	
4. Säkerställ vetenskapligt baserad nationell inventering av tillståndet för gräsmarker och andra betespräglade miljöer	<ul style="list-style-type: none"> - Tveksamma till inventeringens nytta i förhållande till kostnad - utgå från den data som finns inom SAM och betesstöden.
5. Utred hur nationella planerings- och uppföljningsunderlag kan förbättras med avseende på restaureringspotential och - behov	<ul style="list-style-type: none"> - Utredningen ska ha i huvudsyfte att utreda hur befintliga data och kunskapsunderlag kan användas. - Åtgärderna ska alltid vara frivilliga!
6. Standardisera arbetet med regionala värdeetrakter i odlingslandskapet för att förstärka regionala handlingsplaner för grön infrastruktur	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Nej till samtliga kartläggningar utan medgivande på privat mark. - Använd data i SAM och betesstöden – titta på tidigare åtgärdsplaner och använd samma principer. - Hur ska arbete med att fram värdeetrakter på privat mark och insamling av information om privata näringsverksamheter insamlas - GDPR?
7. Förstärk forskning om naturrestaurering i kombination med livsmedelsproduktion, affärsmodeller och diversifiering av inkomst	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag – dock med fokus på att identifiera målkonflikter. - Varför fokus på diversifiering i verksamhet – viktigare att fokusera på de enskilt värdeskapande åtgärderna! - Räkna värdet och nyttan av redan befintlig verksamhet!

Möjliggörande lagar	
8. Genomför en översyn av generellt biotopskydd utifrån nyskapade biotoper	- Tillstyrker förslag – förutsatt att utredningen utgår ifrån att nyskapade biotoper inte ska omfattas av generellt biotopskydd.
9. Daglig tillsyn och virtuella stängsel – undersöka hur digitala verktyg kan möjliggöra tillsyn	- Tillstyrker förslag.

Öka den strukturella variationen av livsmiljöer i odlingslandskapet	
10. Stimulera skötsel av befintliga småbiotoper	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag. - Positivt om det utformas med finansiering som ett nytt nationellt stöd och inte med medel från CAP. - Bra med förslag om rådgivning. - Åtaganden ska vara frivilliga – och genomförda värdeskapande åtgärder ska inte leda till biotopskydd och senare tvingande villkor eller åtaganden. - Skötselrekommendationer ska inte omfatta borttagande av buskar och undervegetation som är viktig som skydd och boplats för fåglar och fältvilt.
11. Förläng och förstärk satsningen på nya blommande ytor och andra småbiotoper i slättlandskap	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag - positivt med en förlängning av denna åtgärd. - Det finns inte behov av en förstärkning då nuvarande medel inte är översökta. - Utvidga så att åtgärden omfattar hela landet. - Positivt med föreslaget skötselstöd. - Åtaganden ska vara frivilliga – och genomförda värdeskapande åtgärder ska inte leda till biotopskydd och senare tvingande villkor eller åtaganden. - Finansiering med nationella medel – inte CAP. - Inte realistiskt att naturkrediter ska finansiera åtgärden.

<p>12. Premiera små och svårbrukade fält i slättbygd</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Det är inte rimligt att dessa fält ska få ett högre arealstöd då det finns ett skäl till att de inte brukas idag - det är inte lönsamt av flera skäl. - Bättre att andra främjande åtgärder utförs på dessa små och svårbrukade fält – tex blommande fältkant, skydds zoner, mm. - Med tillgång till, för lantbruket attraktiva åtgärder, som främjar miljö och biologisk mångfald så kommer dessa åtgärder riktas mot dessa typer av fält. - Med ersättning till dränering, markkartering och andra jordförbättrande åtgärder kan dessa svårbrukade fält i stället brukas rationellt och med högre avkastning. - Tillåt igenläggning av diken och rationell effektivisering för utformning av skiftena så kommer dessa områden kunna integreras i den rationella växtodlingen och inte riskeras att inte brukas.
--	---

Förbättra åkerns kvalitet för biologisk mångfald	
<p>13. Senarelagd vallskörd och anpassad vallskötsel för att gynna markhäckande fåglar och pollinerande insekter</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Förslaget ligger inte i linje med målsättningar om ökad produktion – särskilt inte när det samtidigt föreslås åtgärder som tar jordbruksmark ur produktion. Ska mark avsättas till andra åtgärder än produktion av foder, måste den kvarvarande marken producera mer högkvalitativt foder, inte mindre. - Senareläggning påverkar möjligheter till vallbrott får sådd av annan gröda. - Åtgärden riskerar att leda till omfattande administration och kontroll hos länsstyrelsen + ökad administration för lantbruket. - Åtgärden riskerar leda till orättvisa mellan lantbrukare då länsstyrelsen ska besluta om vilka vallar som ska prioriteras att få ersättning.

<p>14. Ängsvallar och igenväxande artrika åkrar</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Åtgärden kan bidra till positiva miljövärden och den nytta som åtgärden kan skapa på dessa ängar och åkermarker står i proportion till beräknad kostnad. - Dock tveksamt om 1 500 kr är tillräckligt attraktiv ersättning för skötsel av skogsängar att även omfatta bortforsling av vegetation och därför bör det kravet tas bort.
<p>15. Öka arealen träda som gynnar odlingslandskapets arter som är beroende av relativt ostörda livsmiljöer</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Andelen träda ökar i landet och från 2025 till 2026 ökade andelen träda med 10%. - Åtgärden går helt mot mål i den nationella livsmedelsstrategin och grundläggande förslag till inriktning i komma programperiod i CAP efter 2027. - Ersättningar från CAP ska gå till aktivt brukande och inte till ökad andel träda. - Bättre att attraktiva åtgärder likt blommande åker och fältkant, kantzoner, vallstödet främjar denna typ av åtgärd framför att ta ökad andel mark ur produktion.
<p>16. Öka andelen ekologisk produktion i slättbygden</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Blir fel att främja vissa lantbruksföretag beroende på placering i landskapet mot andra. Lantbruksföretag i slättbygd har redan bättre produktionsförutsättningar än de i skogs- och mellanbygd. Att särskilt gynna dessa företag bidrar till en ojämn konkurrenskraft mellan ekologiska producenter vilket påverkar produktionsinriktningen som sådan negativt. - Med miljöersättningar som främjar vallodling, precisionsodling, mellangrödor, tackgrödor, vårbearbetning, blommande fält och åkerkant samt animalieproduktionen (produktion av grovfoder=ökad andel vall i slättbygd) - så finns det incitament att vidta åtgärder som främjar biologisk mångfald även i slättbygd – oavsett om lantbruket bedrivs ekologiskt eller konventionellt.

<p>17. Inför ett nationellt mål för andelen ekologiskt brukad jordbruksmark</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Ekologisk produktion har idag flera stimulerande och främjande stöd och ersättningar – detta förenklar och främjar ekologisk produktion. - Målsättning om andel ekologiskt brukad areal är en fråga som ska regleras av marknadsefterfrågan – och inte med konstgjorda stimulanser av offentliga medel. - Ska det finnas ett långsiktigt och uthålligt underlag för att bedriva ekologisk produktion måste det finnas en stadig efterfrågan på produkter i dagligvaruhandeln.
<p>18. Öka förekomsten av pollinatörs- och mångfaldsvänlig växtodling</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag. - Positivt förutsatt att åtgärderna är frivilliga och inte leder till biotopskydd och efterföljande villkor som begränsar markägarens rådighet till markanvändningen.
<p>19. Odlingsåtgärder som syftar till att förbättra markhälsan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag - förslaget är dock otydligt avseende vilka typer av nya åtgärder som skulle införas och vilka villkor som skulle gälla och behöver utvecklas. - Det finns redan flera ett-åriga miljöåtgärder som bidrar till detta, såsom vårbearbetning, precisionsodling, fång- och täckgröda, mm. - Positivt med dessa typer av åtgärder som kombinerar produktion och ökad positiv miljönytta. - Förutsatt åtgärder upplevs det föreslagna ersättningsintervallet är för lågt satt.
<p>20. Satsa på ny teknik som gynnar biologisk mångfald</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag - positivt med investeringsstöd som främjar produktion och samtidigt ger en extra positiv effekt på biologisk mångfald. - Stödet skulle även inkludera investeringsstöd till växtskyddsutrustning som ökar precision och minskar användningen av växtskyddsmedel, ogräsbekämpande redskap samt biobäddar.

Minskade risker med växtskyddsmedelsanvändning

21. Satsa nationellt på växtskyddsmetoder och avancera/öka användningen av integrerat växtskydd (IPM)

- Positivt – men åtgärden har en förhållandevis hög kostnad på 40 milj. årligen och bör finansieras med nationella medel och inte CAP.
- Viktigt att Sverige som land inte tar bort aktiva substanser som är centrala för svensk växtodling innan det finns värdiga ersättningar och metoder som kan motsvara hantering.
- Inom detta område är forskning och utveckling av sortförädling lika viktigt att det integreras som aktivt växtskyddsarbete.

Fler våtmarker i odlingslandskapet

22. Genomför en översyn av stöden för restaurering, anläggning och skötsel av våtmarker

- Tillstyrker förslag och Jordägareförbundet instämmer i bilden av att investeringsstöd till våtmarker är spretigt och överlappar. Det finns stora möjligheter och behov av koordinering och förenkling.
- Inför villkor som inte begränsar våtmarkernas användningsområden. Idag finns, beroende på typ av våtmark, eventuell finansiering och tillstånd en mängd olika villkor för våtmarkens användning och skötsel. Detta begränsar markägarens användning och leder till att många väljer att inte anlägga våtmarker. Med färre villkor av användning tex ska det vara tillåtet att använda våtmarkerna för bevattning, brandbekämpning, utsättning av fisk och fågel. Då finns det incitament till anläggning och nyttor med multifunktionella våtmarker som fler kommer att anlägga och bidra till målen i NRF.

<p>23. Inför ett nytt anslag för finansiering av restaurering och anläggande av våtmarker, inklusive återvätning</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Återvätning av jordbruksmark är detsamma som att ta högvärdig odlingsmark ur produktion vilket är en åtgärd som ligger i konflikt med andra tidigare nämnda mål om ökad livsmedelsproduktion, ökad beredskap, ökad produktion i biobränsle, ökad sysselsättning och en levande landsbygd. - I de fall att en markägare frivilligt vill anlägga en våtmark på dränerad torvmark finns det inget hinder för det idag. - I samband med att återvätning genomförs i jordbrukslandskapet på dränerad torvmark sker detta i de flesta fall på flacka områden med svag avrinning. Återvätning av den typen av jordbruksmark kräver särskild omsorgsfull planering då det har visat sig att åtgärden kan ha stor negativ inverkan på angränsande jordbruksmark med höjda vattennivåer under markytan vilket påverkar jordar och grödor negativt. Fokusera på översynen av befintliga stöd och ersättningar för anläggning och skötsel av våtmarker och inför villkor som även kan stimulera frivillig anläggning av våtmarker på dränerad torvmark.
<p>24. Förenkla regler kring restaurering och anläggning av våtmark</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag - förslaget titel är missvisande och handlar inte om förenklingar för restaurering och anläggning av våtmark – det handlar om införandet av en omprövning för markavvattningstillstånd. - Grunden vid tillstånd för vattenverksamhet är att inte andra fastighetsägare, nedströms eller uppströms ska påverkas negativt av den planerade åtgärden. - I detta förslag föreslås möjlighet till omprövning av markavvattningstillstånd i syfte att återväta tidigare dränerade markområden. Åtgärdens bidrag till miljönytta ska vägas högre än den produktionsfrämjande nyttan. Detta bidrar därmed till andra fastigheter i ett avrinningsområde kan komma att påverkas negativt av nya villkor eller upphörande av tillstånd för markavvattningsanläggningar.

Restaurera dränerade organogena marker (torvjordar)	
<p>26. Kartlägg organogena dränerade marker från nationell till lokal nivå</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Avstyrker förslag. - Här ska möjlighet till undantag i förordningen utnyttjas och det bör utredas vidare. Åtgärden kommer att få en negativ påverkan på allmänintresset då areal för livsmedelsproduktion kommer att minska. - Denna åtgärd står i målkonflikt med andra tidigare nämnda målsättningar om ökad produktion och stärkt beredskap. Lantbrukets största utmaning är låg lönsamhet och konkurrenskraft. Att föreslå att vidta åtgärder som tar stora arealer mark ur produktion är felaktigt och andra åtgärder som kan bidra till NRF:s målsättningar bör vara prioriterade.
<p>27. Stärk forskning och uppföljning av återvätning och alternativa åtgärder på dränerad organogen jordbruksmark</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tillstyrker förslag. - Positivt med ökad forskning inom området och det krävs tillämpad forskning där särskilt markägarens roll och påverkan är i fokus.
<p>28. Utvidga Skogsstyrelsens återvätningssupdrag och vid behov införa ett nytt stöd för att återväta dränerad organogen jordbruksmark</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Endast OK om beslut om återvätning är frivilligt för markägaren och att andra fastighetsägare inom markavvattningsområdet alt. avrinningsområdet inte påverkas negativt. - Ersättningen ska både vara en engångsersättning samt en årlig återkommande ersättning för de första 20 åren. - Ersättningen måste vara tillräckligt hög för att vara attraktiv för markägaren – nuvarande återvätning i skogen går trögt pga. låg ersättning. - Återvätningen ska vara reversibel om markägaren så önskar.
<p>29. Utred förutsättningarna att inför ett stöd för att passivt återväta dränerad organogen jordbruksmark</p>	<ul style="list-style-type: none"> - OK att utreda ett stöd för att återväta dränerad organogen jordbruksmark. - Åtgärden måste vara frivillig och reversibel. - Koordinera denna åtgärd med tidigare föreslagen översyn av befintliga stöd och ersättningar till anläggning och skötsel av våtmarker.

Anpassa och utveckla ersättningar och villkor för att gynna bete och slåtter	
30. Justera ersättningsnivån för skötsel av betesmarker och slåtterängar	- Tillstyrker förslag.
31. Förenkla skötselvillkoren i ersättning betesmarker och slåtterängar	- Tillstyrker förslag. - Dock inte återinföra åtgärdsplaner.
32. Utveckla och utöka komplement/åtgärder till ersättningar för betesmarker och slåtterängar	- Tillstyrker förslag om ersättning till bete på svårtillgänglig plats. - Avstyrker förslag om utökad rådgivning – inga utökade åtgärdsplaner.
33. Utöka incitamenten att nyttja betesfria år för att hävda större arealer	- Tillstyrker förslag.
34. Utvidga definitionen på markklassen skogsbete så att fler marker ger rätt till ersättning	- Tillstyrker förslag.
35. Ersättningar som stimulerar att det blir fler djur som betar naturbeten	- Tillstyrker förslag. - Bör även omfatta får.
36. Investeringsstöd för betande djur och slåtterängar	- Tillstyrker förslag.
37. Justera kompensationsstödet	- Tillstyrker förslag att utreda frågan om hur ökad andel betesmarksareal kan komma att påverka kompensationsstödet. - CAP efter 2027 möjliggör en högre nationell medfinansiering vilket kan vara aktuellt att applicera inom detta område vid behov.
38. Utred möjligheten att ersätta inskränkningar i Natura 2000	- Tillstyrker förslag.

<p>39. Kompetensutveckling och rådgivning</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rådgivningen måste vara frivillig, kostnadsfri och utgå ifrån lantbrukets behov och intressen. - Rådgivningen ska ha ett tydligt produktionsperspektiv och hur produktion, ökad lönsamhet och måluppfyllnad mot NRF kan kombineras. - Tillsätt inga extra medel enligt förslaget - rådgivningen kan utgå ifrån nuvarande rådgivningsmoduler och budget inom strategiska planen.
<p>40. Förstärk och anpassa nationella restaureringsstödet för att gynna art- och livsmiljöanpassad restaurering och skötsel</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Restaureringsstödet måste vara utformat så att det är lika prioriteringar mellan produktion och lönsamhet som till att gynna art- och livsmiljöanpassad restaurering och skötsel.
<p>41. Utred hur förutsättningarna för fortsatt hävd i alpina miljöer kan stärkas</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Utredningen måste undersöka hur en tydligare uppföljning och reglering av antalet renar i förhållande till den naturliga betesresursen bättre kan införas i syfte att främja den biologiska mångfalden i den alpina miljön.

Remissyttrande – dialogunderlag till dialogmöte 2 – NRL – 11/11 2025 område: 4 - Jordbruksekosystem

Är det någon/några åtgärder som du saknar för att nå målen? Vilken/vilka?

- JA - hur ska det finansieras.
- Vi saknar åtgärder som kombinerar produktion och som bidrar till NRL:s målsättningar - det är för många åtgärder som handlar om att ta mark ur produktion - istället för att utveckla ett ännu mer hållbart brukande. Mer fokus på det och åtgärdslösningar.
- Visa på alla de saker som vi redan gör och som bidrar till målen - räkna med dessa så att dessa kommer tillgodo.

Hur kan åtgärdsförslagen utvecklas/förbättras för att nå målen?

- Det måste finnas en tydlig koppling till marknaden och konsumenters efterfrågan - tex ska antalet betande djur öka i landskapet är det viktigt att det finns lönsamhet i djurhållningen.
- Viktigt att titta på hur de stöd som är riktade till betesmarker och betande djur har bidragit och vad som har fungerat bra och dåligt - lär av det som redan är gjort och hur det fallit ut.
- Att föreslå att ta mark ur produktion är negativt - bättre att producera hållbart och skapa värden. Tex att premiera träda är negativt - mark ska produceras.
- Att dränera mark är viktigt för att skapa produktiva och hälsosamma jordar - det är en viktig del av jordhälsan.
- Senarelagd vallskörd kommer att orsaka problem i vallkedjan - kommer kräva en mycket hög ersättningpremie om det ska vara attraktivt.
- Måste förtydliga vad ni menar med att göra om kompensationsstöden för att gynna betesdrift. Oklart i förslaget - tex kan det behövas särskilda ersättningar för att få lönsamhet av att ha betande djur i slättlandskap.
- Måste ta bort förslaget/exemplet på skatt på mineralgödsel!
- Viktigt att kommunerna involveras tydligt i vattenfrågorna - deras dagvattenhantering påverkar jordbruket negativt.
- Ta fram prioriteringar som vägledning till lst vid beslut om vattenuttag.

Vilka är de viktigaste konsekvenserna av de åtgärder som presenteras? (Positiva såväl som negativa)

- Dela inte upp målgruppen i mindre och större marker och lantbruksföretag - alla behövs - det är åtgärderna som ska bidra till målen och de ska vara tillgängliga för alla typer av företag.
- Hur mycket medel från CAP ska avsättas till åtgärder som ska bidra till målsättningar i NRL - och vilken konsekvens beräknas det få för lantbrukens konkurrenskraft och lönsamhet.
- Tydliggör att åtgärderna ska vara frivilliga!
- Myndigheter ska inte inventera och offentliggöra värdetrakter på annans mark.
- Viktigt med långsiktighet i åtgärdernas utformning och finansiering - för att skapa förändring mot NRL tar det lång tid och det måste vara en förutsägbarhet för att markägare/lantbrukare ska vilja ansluta sig samt vidta åtgärder.

Hur kan konsekvenserna utvecklas/förbättras?

- Återigen - beskriv hur arbetet och åtgärderna ska finansieras.
- Hur mycket medel från CAP ska avsättas till åtgärder som ska bidra till målsättningar i NRL - och vilken konsekvens beräknas det få för lantbrukens konkurrenskraft och lönsamhet.
- Våtmarker ska kunna användas multifunktionellt - även till bevattning. det är ett viktigt incitament för att markägare/lantbrukare ska investera.
- Får inte skapa fler regler och åtgärder som ska kontrolleras - måste bli en mindre regelbörda.
- Viktigt att ersättningsnivåerna för de åtgärder ni föreslår är attraktiva för lantbrukare och markägare.
- Ska vi ha betande djur så måste ersättning till att investera i rovdjursavvisande stängsel (RASE) öka från 50 kr/m till minst 100 kr/m - helst 150 kr/m.
- Lyft tydligare de åtgärder som redan fungerar och att markägare/lantbrukare gör bra saker - tex Greppa Näringen, Kväveklivet, ett-åriga miljöåtgärder, mm.
- Rikta ökade ersättningar vid produktionsfrämjande djurkopplade stöd - det ökar incitament för att ha betande djur bättre än att bara ha ersättning för bete och restaurering.

Vad är otydligt i dialogunderlaget och hur kan det bli tydligare?

- Tydliggör och lyft de målkonflikter som finns i målsättningarna med NRL och övriga mål i samhället, tex LMS 2.0, en ökad beredskap och livsmedelproduktion, mm.
- Målen är inte realistiska utifrån nuvarande tidsram och det är viktigt att det framkommer vid ert slutliga underlag.
- Hur mycket medel från CAP ska avsättas till åtgärder som ska bidra till målsättningar i NRL - och vilken konsekvens beräknas det få för lantbrukens konkurrenskraft och lönsamhet.
- Hur ska åtgärderna finansieras i övrigt och vad beräknar ni de totala kostnaderna.
- Lönsamma lantbruksföretag har störst möjligheter att göra avsättningar till nytta får målsättningar i NRL - därför måste åtgärder som bidrar till ökad lönsamhet ha störst prioritering och därför ska man inte ta medel från CAP och rikta till åtgärder mot mål i NRL.

Kontakt:

Johan Varenius, *sakkunnig jordbruk & vilt*

Mejl: varenius@jordagarna.se

Tel: 072 722 07 71